

MURADO, Miguel-Anxo. *La invención del pasado. Verdad y ficción en la historia de España.* Barcelona: Debate, 2013. 229 pàgs. [15 x 23].

La fotografia de l'historiador Ramón Menéndez Pidal, especialista en la vida de Rodrigo Díaz de Vivar - El Cid Campeador-, rebent durant el rodatge de la pel·lícula *El Cid* (Anthony Mann, 1961), de mans de Charlton Heston -l'actor que donava vida al protagonista- una rèplica d'una espasa medieval, a més d'il·lustrar la portada del llibre, serveix a Miguel-Anxo Murado com a imatge metafòrica per iniciar la seva dissertació sobre els límits per conèixer el passat i els riscos que suposa qualsevol tipus de recreació històrica. Les paraules de l'autor no poden llançar més dubtes sobre la capacitat d'apropar-nos a la veritat mitjançant el coneixement històric, al que atribueix “*su carácter de fantasía, de territorio borroso entre la ficción y la realidad*”.

La pregunta de fons que recorre el llibre, a partir d'exemples relatius a la història d'Espanya que han estat deformats i tergiversats fins a la sacietat, en nombroses ocasions amb una clara intencionalitat política (com els orígens dels regnes d'Astúries o Castella, o els trets històrics que conformen la nació espanyola), és si a través de la ciència històrica podem conèixer el que realment va esdevenir. I la resposta oferta per l'autor és que no, perquè, fent novament ús de les imatges metafòriques, “*la historia es como la ceniza de un incendio. No es el incendio, ni siquiera un resto del fuego sino tan solo un vestigio de los efectos del incendio. El viento sopla, constantemente, dispersándola*”.

Mitjançant nombrosos exemples (com les deformades representacions d'esdeveniments històrics com la rendició de Granada o en alguns casos directament invencions, com la suposada rendició de Breda) l'autor demostra com la història s'ha utilitzat –i se segueix utilitzant- com a arma política. En el cas espanyol relacionada amb qüestions com l'organització territorial de l'Estat o el caràcter de les diferents nacions que l'integren. L'autor intenta desxifrar la mecànica mitjançant la qual el coneixement històric –al que atribueix un caràcter més mitològic que no pas real- es converteix en imaginari col·lectiu, sobre la base de documents, objectes, efemèrides, llocs, personatges... que servien no tant per explicar el present, sinó per justificar-lo.

En el seu argumentari sobre les limitacions de la història l'autor demostra el caràcter, en el pitjor dels casos, manipulable i, en el millor, inestable i susceptible de revisió constant de la nostra disciplina, quelcom compartit amb la majoria de les ciències socials. No obstant això, l'autor nega el caràcter de ciència de la història, en afirmar que no es tracta d'un coneixement acumulatiu i que simplement canvia en funció del present. Estem per tant davant un llibre crític amb la pròpia disciplina històrica, atrevit i polèmic a parts iguals, però en tot cas suggeridor, malgrat asseveracions tan discutibles com que en el coneixement històric hi ha arguments per a una idea i el seu contrari, que el que avui és història popular va néixer com a història acadèmica, que la

història no és més que una variant de l'art d'explicar històries, o que l'interès pel passat és una passió conservadora. Un llibre crític que per analitzar la construcció del coneixement històric i la seva difusió social, no fa una altra cosa que història, crítica i deconstructiva, però història al cap i a la fi.

IHE
(Secretaria de la Revista)

Traducción de la reseña anterior:

La fotografía del historiador Ramón Menéndez Pidal, especialista en la vida de Rodrigo Díaz de Vivar - El Cid Campeador-, recibiendo durante el rodaje de la película *El Cid* (Anthony Mann, 1961), de manos de Charlton Heston -el actor que daba vida al protagonista- una réplica de una espada medieval, además de ilustrar la portada del libro, sirve a Miguel-Anxo Murado como imagen metafórica para iniciar su disertación sobre los límites para conocer el pasado y los riesgos que supone cualquier tipo de recreación histórica. Las palabras del autor no pueden arrojar más dudas sobre la capacidad de acercarnos a la verdad mediante el conocimiento histórico, al que achaca "*su carácter de fantasía, de territorio borroso entre la ficción y la realidad*".

La pregunta de fondo que recorre el libro, a partir de ejemplos relativos a la historia de España que han sido deformados y tergiversados hasta la saciedad, en numerosas ocasiones con una clara intencionalidad política (como los orígenes de los reinos de Asturias o Castilla, o los rasgos históricos que conforman la nación española), es si a través de la ciencia histórica podemos conocer lo que realmente aconteció. Y la respuesta ofrecida por el autor es que no, porque, echando de nuevo mano de las imágenes metafóricas, "*la historia es como la ceniza de un incendio. No es el incendio, ni siquiera un resto del fuego sino tan solo un vestigio de los efectos del incendio. El viento sopla, constantemente, dispersándola*".

Mediante numerosos ejemplos (como las deformadas representaciones de acontecimientos históricos como la rendición de Granada o en algunos casos directamente invenciones, como la supuesta rendición de Breda) el autor demuestra cómo la historia se ha utilizado –y se sigue utilizando- como arma política. En el caso español en cuestiones tales como la organización territorial del Estado o el carácter de las diferentes naciones que lo componen. El autor intenta descifrar la mecánica mediante la cual el conocimiento histórico –al que achaca un carácter más mitológico que real- se convierte en imaginario colectivo, sobre la base de documentos, objetos, efemérides, lugares, personajes... que servirían no tanto para explicar el presente, sino para justificarlo.

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (novembre 2014)

En su argumentación sobre las limitaciones de la historia el autor demuestra el carácter, en el peor de los casos, manipulable y, en el mejor de ellos, inestable y susceptible de revisión constante de nuestra disciplina, algo compartido con la mayoría de las ciencias sociales. No obstante, el autor niega el carácter de ciencia de la historia, al afirmar que no se trata de un conocimiento acumulativo y que simplemente cambia en función del presente. Estamos por tanto ante un libro crítico con la propia disciplina histórica, atrevido y polémico a partes iguales, pero en todo caso sugerente, a pesar de aseveraciones tan discutibles como que en el conocimiento histórico hay argumentos para una idea y su contrario, que lo que hoy es historia popular nació como historia académica, que la historia no es más que una variante del arte de contar historias, o que el interés por el pasado es una pasión conservadora. Un libro crítico que para analizar la construcción del conocimiento histórico y su difusión social, no hace otra cosa que historia, crítica y deconstructiva, pero historia al fin y al cabo.

IHE
(Secretaría de la Revista)